

Lyckad satsning mot problematisk skolfrånvaro

För ett år sedan skapade Haninge kommun utanför Stockholm ett särskilt Närvaroteam för att analysera och komma till rätta med den höga frånvaron i grundskolan. Ett år senare beskrivs satsningen som en "formidabel succé".

TEXT EVA-LOTTA SIGURDH ILLUSTRATION ELLINORE CEFALK

I början av högstadiet kom Alva, 15 år, hem från skolan med slokande axlar, full av ångest. Om hon ens kom iväg till skolan, för hennes närvaro var precis som måendet mycket dåligt.

– Det går inte att beskriva den oro och sorg man känner varje gång ens barn inte kommer iväg till skolan för att det mår dåligt, berättar Alvas mamma Lena Pettersson, när Skolfamiljen träffar henne, Alva och teamet drygt ett år senare för att höra mer om framgångskonceptet.

Men nu är allt annorlunda, tack vare Närvaroteamet. Efter flera års problematisk skolfrånvaro som började redan på mellanstadiet fick Alva, som nu precis börjat i årskurs nio, äntligen den hjälp som krävdes. Vid det laget hade hennes ångest utvecklats till social fobi.

Fast vi återkommer till det.

Först, Tommie Söderström, enhetschef för Närvaroteamet – vad är egentligen Närvaroteamet för någonting och varför fungerar det så bra?

– Satsningen initierades av utbildningsförvaltningen här i Haninge för att komma till rätta med problemet med skolpliktiga elever som av olika skäl inte kommer till skolan. I dagsläget består teamet av mig, som är sammanhållande och

tvåpedagoger, två skolpsykologer och en familjebehandlare från socialtjänsten. Vi är alltså spindeln mellan familjen, skolan och olika myndigheter. "Hemligheten" är gediget förebyggande arbete och tidiga, individanpassade insatser.

VIKTIGT ATT FÖREBYGGA

Tommie Söderström framhåller att skälen till att elever "plötsligt" slutar komma till skolan är flera, men gemensamt för de allra flesta är att det just inte är något plötsligt som händer, utan att det byggs på under lång tid. Just därför är också det förebyggande arbetet så viktigt:

– Problemen med ogiltig frånvaro brukar inte komma förrän på högstadiet, men kartläggningen som vi har gjort under det gångna året visar att innan dess har dessa elever ofta haft anmärkningsvärt hög giltig frånvaro, eftersom föräldrarna anmäler. Kanske förstår de att "ont i magen" gång på gång beror på något annat, men de känner sig maktlösa och orkar inte ta alla konflikter som uppstår hemma för att komma iväg till skolan.

Allra värst är det efter långa uppehåll, som sommarlov. Då behövs noggrann planering för att eleven ska känna sig trygg med att komma tillbaka, beto-

nar Tommie. Några exempel på åtgärder kan vara att boka elevsamtal och planera för hembesök för att fysiskt köra hem och hämta elever till första skoldagen. Och att kanske även vara med på lektionerna i början – eller så länge och ofta eleven själv vill.

– Individanpassningen är oerhört viktig, inflikar pedagogen Susanna Riccardi och skolpsykologen Susanne Bergström, som båda är med i Närvaroteamet. Susanna på heltid och Susanne på halvtid, vid sidan av sin ordinarie skolpsykologtjänst.

Båda har funnits där som ett ständigt stöd för bland annat Alva - och även för mamma Lena - sedan drygt ett år tillbaka, först mest Susanne sedan Susanna.

– De har varit som vår livlina till skolan och har inte bara hjälpt till med en massa praktiska saker, som ett nödvändigt skolbyte, utan har framförallt stärkt Alvas självkänsla, berättar Lena påtagligt lättad.

– Jag mår mycket bättre nu, intygar Alva, som dock fortfarande tycker att det kan vara jobbigt att gå till skolan ibland. Fast väl där går det numera för det mesta bra.

RÖST ÅT ELEVEN

Alva träffar Susanna en gång i veckan. Däremellan har de tät kontakt på mail och sms, liksom även Lena och Susanna:

– Vi har framförallt fått hjälp att kommunicera Alvas behov till skolan

”Hemligheten” är gediget förebyggande arbete och tidiga, individanpassade insatser.”

”Det är ju där, i skolvardagen, allt börjar och där som varje enskild elev måste känna sig trygg.”

och fått dem att anpassa sig till hennes behov. Det är otroligt värdefullt!

Några exempel på anpassningar, som alla utgår ifrån Alvas egna upplevelser av vad hon behöver för att känna sig trygg, är att hon får göra muntliga redovisningar individuellt och arbeta på egen hand i ett ämne där hon aldrig kom in i gruppen. Och hon får sitta längst bak i klassrummet på lektionerna.

– Det sistnämnda var ju en jättesimpel lösning egentligen, men något som Alva aldrig hade vågat fråga läraren själv om, säger Lena.

Så styrkan med Närvaroteamet, förutom själva insatserna, är att det ger röst åt eleven gentemot skolpersonalen, menar hon.

– Det underlättar enormt att ha en professionell länk, som en pedagog eller psykolog, som för ens talan. Både för eleven, men även för mig som förälder. Det tar emot att ”kräva” hjälp och anpassningar av lärarna, eftersom det är lätt att känna sig dum och pinsam när man inte kan få sin unge att klara av saker...

Alva håller med:

– Det är inte lika lätt att bli tagen på allvar när man pratar med läraren själv, som när Susanna gör det. Och ibland vet jag inte riktigt hur jag ska få fram vad jag behöver, förklarar hon.

Sedan tar det tid att bygga relationer. Därför känns det bra att ha kontakt med samma person hela tiden, menar Alva, som i dag står mycket nära Susanna.

– Vi pratar om allt och hon följer alltid med mig till skolan och andra ställen om det blir för jobbigt. Det känns tryggt.

Så hur skulle du beskriva att Närvaroteamet har hjälpt dig?

– Jag mår mycket bättre nu och har fått ett bättre självförtroende, både för att det brukar fungera bra i skolan när jag är där, men också för att jag inte mår lika dåligt som förut när jag ibland fortfarande är hemma. Jag har inte lika mycket skuldkänslor då. Om inte Närvaroteamet hade funnits hade jag nog inte varit i skolan alls längre, men nu är jag i alla fall där för det mesta.

FOKUS PÅ SKOLAN

Närvaroteamets huvudsakliga uppdrag det första året har varit att göra en kartläggning, som kommer att resultera i en rapport senare i höst. Men redan nu avslöjar Tommie att satsningen varit inget mindre än en ”formidabel succé”:

– Det vi har hjälpt till med har varit fantastiskt! Flera elever med noll närvaro och obefintliga betyg är tillbaka i skolan på heltid och med många betyg.

En av förklaringarna till framgången menar både han, Susanne och Susanna är att de har lyckats använda de olika styrkorna och kompetenserna i teamet på ett bra sätt:

– Vi kompletterar varandra väldigt bra och det finns inget prestigetänk. Har vi att göra med en trulig 16-åring till exempel rannsakar vi oss själva och frågar oss vem av oss som är bäst lämpad som kontaktperson och byter personal om det inte fungerar, förtydligar de.

Alla tre menar också att det betyder jättemycket att det är utbildningsförvaltningen och inte socialtjänsten som initierat satsningen.

– Skolan visar att man tar sitt ansvar, vilket gör att problemfokus flyttats från eleven och familjen till elevens skolsitua-

tion. Dessutom kan det upplevas som mindre stigmatiserande och hotfullt att insatsen kommer via utbildningsförvaltningen snarare än via socialtjänsten, då många familjer kan uppleva att de länge fått skulden till skolfrånvaron och att deras föräldraförmåga ifrågasatts.

Även om kartläggningen visar att problemet med elever med extremt hög frånvaro var mycket större än man först trodde – något som Tommie är övertygad om inte bara gäller Haninge utan hela landet – så är han glad att kommunen redan lyckats få så många elever i insats. Fast visionen är förstås att arbetet ska leda till att Närvaroteamet inte längre behövs. För det krävs dock långvarigt förebyggande arbete, där ett av målen är att bli ambassadörer ute på landets skolor i deras värdegrundsarbete. För som Tommie konstaterar:

– Det är ju där, i skolvardagen, allt börjar och där som varje enskild elev måste känna sig trygg.

Tommie kan inte nog betona vikten av detta arbete och sammanfattar:

– För ett barn som fortfarande kommer till skolan krävs kanske tre timmars arbete för att komma till rätta med problemen. För ett barn som stängt dörren helt kan det ta tre år...